

Fra Forsikringskolen til Handelshøyskolen BI

Forsikringsundervisning i Norge 1950 – 2002

av Kristian Trosdahl

Kristian Trosdahl
kristian.trosdahl@bi.no

Forsikringsakademiet feiret 50-års jubileum 1.12.2000, men undervisningsvirksomheten i norsk forsikring har røtter helt tilbake til 1921.

Denne artikkelen gir et tilbakeblikk på utviklingen av forsikringsundervisningen i Norge fra starten i Den norske Forsikringsforenings regi til den i dag er en del av Handelshøyskolen BI.

1. januar 2002 fusjonerte Forsikringsakademiet med Handelshøyskolen BI, og ble med det en de 24 studieenheter som inngår i BI. Forsikringsakademiet var ikke den første bransjeskole som ble en del av BI – snarere en av de siste: Allerede i 1994 ble Bankakademiet (etablert i 1965, men med røtter tilbake til 1929) en del BI. Bankakademiet skiftet senere navn til BI Senter for finansutdanning. I 2000 fusjonerte Norges Varehandelshøyskole (etablert i 1967) med BI i januar, og Shippingakademiet (også etablert 1967) fulgte etter i juni samme år.

Handelshøyskolen BI ble grunnlagt i 1943 som en privat selveiende stiftelse med navnet *Bedriftsøkonomisk institutt* – derav forkortelsen BI. I 1998 ble navnet endret til *Handelshøyskolen BI*. Skolen startet med et begrenset antall kveldskurs, men har med årene vokst til

å bli den største private handelshøyskolen i Europa. I 2000 hadde skolen 19 500 studenter, av disse ca 10 000 på heltidsstudenter, og samlede driftsinntekter på NOK 841 mill. BI har bygget opp ett stort vitenskapelig miljø innen fagområdene økonomi, ledelse og markedsføring med nær 400 faglige medarbeidere og ca. 800 høyskoleforelesere fra næringsliv og offentlig forvaltning.¹ I 2001 hadde Forsikringsakademiet 2 194 deltakere på eksamensrettede kurs, alle på deltid, foruten 716 deltakere på korte spesialseminarer på fra 1–3 dager. Inntektene fra kursvirksomheten og salg av faglitteratur var NOK 17,1 mill. Forsikringsakademiets 12 ansatte fun-

¹**Kristian Trosdahl** er cand. philol. fra Universitetet i Oslo. Han har vært ansatt i forsikringsnæringen siden 1979 – fra 1992 som konsulent og senere studieleder ved Forsikringsakademiet.

gerte både som administrativ og faglig stab – på det siste området støttet av en rekke fagutvalg bestående av fageksperter fra forsikringsnæringen. Også de aller fleste av de 150 faglærere, rettelærere og sensorer Forsikringsakademiet engasjerte i 2001, var hentet fra forsikringsnæringen.

Selv om Forsikringsakademiet altså på alle måter var en liten organisasjon sammenliknet med BI, var fusjonen viktig også for BI som ble tilført fagkompetanse og erfaring på forsikringsområdet og dessuten fikk betydelig styrket kontakten med forsikringsnæringen.

Forspillet – årene 1921-1950

Som så mange andre institusjoner innen norsk forsikring har undervisningsvirksomheten sitt utspring i Den norske Forsikringsforening (DnF). Allerede i 1921 arrangerte Forsikringsforeningen i samarbeid med De norske Livsforsikringsselskapers Forening de første ”foredragkurs” i livsforsikring. Foredragene ble godt besøkt, i gjennomsnitt var det 204 tilhørere pr foredrag, og tiltaket ga et pent overskudd. I 1924 fulgte Forsikringsforeningen opp med skadeforsikringskurs i samarbeid med Oslo Handelsgymnasium. Samarbeidet med Handelsgymnasiet fortsatte helt fram til slutten av 1940-tallet, og det ble arrangert forsikringskurs med ujevne mellomrom gjennom hele denne perioden. Kursene var mest tenkt for Handelsgymnasets egne elever, men var også åpne for forsikringsfunksjonærer som ønsket videre utdanning. Etter hvert gikk tilslutningen fra skolens elever ned, og kursene fikk et økende preg av å være et etterutdanningstilbud for forsikringsansatte.

På initiativ fra akkvisisjonssjef Herluf Stenberg i livsforsikringsselskapet Brage² oppnevnte Den norske Forsikringsforening i 1937 et utvalg som skulle legge fram forslag om hvordan undervisningsvirksomheten kunne bringes inn i fastere og mer organiserte former. Utvalget la fram sin innstilling på med-

lemsmøte i DnF 15. mars 1939. Dette ble etter sigende ett av de livligste møter i Foreningen på lange tider, og debatten varte til over midnatt. Det ble diskutert mange modeller for organisering av undervisningen: Fra korte korrespondansekurs for yrkesakkvisitører og agenter til egne ”forsikringslinjer” ved handelsskolene supplert med frivillige spesialkurs for funksjonærene.

Det mest konkrete og – skulle det vise seg – fruktbare og framtidsrettede tiltaket som kom ut av diskusjonen, var at Forsikringsforeningen i november 1939 nedsatte et *permanent* undervisningsutvalg som skulle ”...bringe undervisningsvirksomheten [i forsikring] inn i ordnede former [ved] å planlegge og organisere undervisningsvirksomheten i forsikringsfag [og] arbeide for utgivelse av dertil egnede lærebøker eller annet undervisningsmaterie³”. Utvalget startet straks sitt arbeid, og arrangerte en rekke kurs i 1940-42. Den tyske okkupasjonen i 1940 stoppet ikke undervisningsvirksomheten. Men i 1943 tok det norske nazipartiet Nasjonal Samling (NS) direkte kontroll over de fleste organisasjonene innen norsk næringsliv, bl.a. ble næringsorganisasjonen for forsikring, Norske Forsikringsselskapers Forbund, lagt under nazistisk ledelse og kontroll sommeren 1943⁴. Samme høst kom turen til Den norske Forsikringsforening, men i stedet for at DnF skulle bli lagt under det nazistiske Forsikringsforbundet, valgte styret å legge ned all virksomhet i foreningens regi, inklusive undervisningsvirksomheten.

Okkupasjonen tok endelig slutt i mai 1945, og samme høst tok Forsikringsforeningens undervisningsutvalg opp arbeidet sitt igjen. Samarbeidet med Oslo Handelsgymnasium startet på ny i 1946, men kursene ble nå lagt opp skolemessig med avsluttende eksamen. Aktiviteten økte, og dette aktualiserte spørsmålet om å gi kursene en fastere organisatorisk overbygning. I 1946 diskuterte utvalget å ”søke opprettet en forsikringsskole”. Det lot

seg imidlertid ikke realisere uten videre. Dette skyldtes dels at det var uenighet innen næringen om det var behov for en mer fast organisert undervisning, og dels at DnF ikke hadde økonomiske ressurser til å finansiere en utvidet undervisningsvirksomhet.

Forsikringsskolen starter opp i 1950

Problemet med finansiering av den voksende undervisningsvirksomheten ble, i alle fall midlertidig, løst da styret for *Norske Brandforsikringsselskapers konsortium nr. 1 av 1940* i 1949 bevilget NOK 150 000 til Den norske Forsikringsforening til ”fremme av undervisningssaken”. Den tyske okkupasjonen av Norge 1940–45 førte til at de økonomiske forbindelsene med utlandet ble brutt. Brannkonsortiet overtok da porteføljen til de norske representantene, ”generalagentene”, for utenlandske forsikringsselskaper for å sikre disse selskaperes kunder i forbindelse med skadeoppgjør. Denne forretningen ble sammen med forretning fra andre norske forsikringsselskaper reassurert med hjelp av svenske selskaper. En ordning som var mulig fordi Sverige var nøytralt. De svenske selskaperne oppnådde overskudd på denne forretningen, og allerede i 1944 foreslo de generøst at en del av overskuddet skulle føres tilbake til ”formål som tjener norske interesser”. Bevilgningen til undervisningsvirksomheten ble gitt i tråd med dette. Pengene ble satt i et ”undervisningsfond”, og gjorde det mulig å få undervisningen inn i fastere former. For å koordinere virksomheten ble juristen Gunnar Leganger (1907 – 1990) fra Livsforsikringsselskapet Brage ansatt som undervisningsleder 1. desember 1950. Samtidig ble navnet *Forsikringsskolen* tatt i bruk, og 1.12.1950 regnes derfor som *Forsikringsskolens stiftelsesdag*.

DnF forutsatte at Forsikringsskolens kurs skulle være selv bærende, mens Skolens øvrige utgifter skulle dekkes av undervis-

ningsfondet og av tilskudd fra forsikringsorganisasjonene. Men Skolens aktivitet økte på 1950-tallet, og det ble satset betydelige midler på utvikling av brevkurs og lærebøker. I 1956 var undervisningsfondet nesten tomt, og virksomheten kunne ikke fortsette uten tilførsel av nye midler. Igjen kom redningen fra Brannkonsortiet. Det ble endelig oppgjort i 1955, og Forsikringsforeningen fikk denne gangen hele NOK 300 000 til undervisningsformål. Dette ga Foreningen et pusterom som den kunne bruke til å finne fram til en varig finansiering av undervisningsvirksomheten.

Dette arbeidet startet i 1956 i samarbeid med de to mest sentrale organisasjonene i norsk forsikring, De norske Livsforsikringsselskapers Forening og Norske Forsikringsselskapers Forbund. To år senere, i september 1958, kunne Forsikringsforeningen sende ut invitasjon til konstituerende møte for Stiftelsen Forsikringsskolen fordi det ”...i lengere tid innen forsikringshold [har] vært drøftet å omdanne Forsikringsskolen, for å effektivisere Skolens virksomhet og samtidig sikre dens økonomi.”

På stiftelsesmøtet i Oslo 16.10.1958 møtte representanter fra 38 selskaper, 3 generalagenturer foruten Norske Forsikringsselskapers Forbund og Gjensidige Brannkassers Forening. Ytterligere 13 selskaper og 5 generalagenturer som ikke kunne være representert på møtet, hadde gitt tilsagn om at de støttet forslaget til ny organisasjon av Forsikringsskolen. Møtet vedtok å skille Forsikringsskolen ut fra Forsikringsforeningen, og organisere den som en frittstående stiftelse der alle forsikringsselskaper, generalagenturer og ”...andre foretagender som driver direkte forsikringsvirksomhet i Norge” kunne delta. Undervisningsutvalget ble erstattet av et styre på 5 medlemmer.

Det økonomiske grunnlaget for Skolen ble sikret ved en avtale om at virksomheten skulle finansieres dels ved en avgift betalt av

medlemmene i Stiftelsen, dels ved salg av lærebøker og av kursavgifter. Utgangspunktet var at det skulle være "likevekt" mellom de to inntektskildene. Disse hovedprinsippene for finansieringen ble fulgt helt fram til fusjonen i 2002, men "likevekten" mellom inntektskildene ble det etter hvert så som så med. De siste årene kom over 90% av inntekten fra salg av kurs og bøker.

I 1986 skiftet *Forsikringsskolen* navn til *Forsikringsakademiet*. Dette fører til et praktisk problem siden denne artikkelen dreier seg om tida både før og etter navneskiftet. Vi har valgt å bruke begge navnene, men slik at så lenge framstillingen dreier seg om tida før 1986, brukes *Forsikringsskolen* og for tida etter *Forsikringsakademiet* – av plasshensyn ofte forkortet til FAK. Vi håper dette ikke fører til problemer for leseren.

På egne bein – årene 1959-2001

Da *Forsikringsskolen* startet sin selvstendige virksomhet 1.1.1959, var i alt 51 selskaper medlemmer av Stiftelsen. Dette omfattet alle de 14 livselskapene og 37 av de ca 60 landsdekkende skadeselskapene som fantes på dette tidspunktet.

Selv om alle disse selskapene støttet etableringen av Stiftelsen *Forsikringsskolen*, var det ikke dermed gitt at de ville følge opp med bruk av *Forsikringsskolen* når hverdagen meldte seg. Flere selskaper hadde allerede begynt oppbyggingen av egne opplæringsavdelinger eller "skoler", gjerne med vekt på selgeropplæring, og var trolig noe skeptiske til *Forsikringsskolen* som en konkurrent til den interne opplæringen. I 1962 fusjonerte de tre Bergensselskapene Vesta, Æolus og Bergens Brand, og startet en "fusjonsbølge" som har rullet gjennom næringen til denne dag. Fusjonene har ført til stadig større og færre enheter i forsikringsnæringen, en utvikling som også trekker i retning av selskapsinterne løsninger framfor fellesløsninger. De store

selskapene som oppstod som et resultat av fusjonene, hadde både ressurser til og ønske om selv å organisere opplæringen av sine ansatte. Dessuten kunne interne opplærings tiltak fungere som et viktig ledd i arbeidet med å bygge bro mellom ulike kulturer i selskaper som fusjonerte, og å legge grunnlaget for en ny felles kultur. Samtidig fikk de ansatte nødvendige kunnskaper om det nye selskapets produkter.

Utviklingen i retning av færre og større enheter fikk imidlertid ikke spesielt stor betydning for *Forsikringsskolen* før på 1970-tallet. Denne "forsinkelsen" skyldtes i første rekke at *Forsikringsskolen* i løpet av de første årene på 1960-tallet satset sterkt på å etablere seg som et sentrum for bransjeutdanningen ved å sette inn betydelige ressurser på å bygge ut og strukturere kurstilbudet og utgi faglitteratur. Samlet var dermed tilbudet fra *Forsikringsskolen* både bredere og mer systematisk bygget opp enn utdanningen ved de interne selskapsskolene.

Oppbyggingen av egne skoler i de større selskapene stoppet imidlertid ikke opp, og gjennom store deler av *Forsikringsskolens* og senere *Forsikringsakademiets* (se ovenfor) historie har det vært en pendelbevegelse innen næringen som helhet og innen det enkelte selskap mellom oppbygging av egne skoler og bruk av fellesutdanningen. Med ikke altfor mange års mellomrom har *Forsikringsskolen* opplevd diskusjon om nedleggelse og deretter nye rekorder i antall kursdeltakere. Flere selskaper har på ett tidspunkt sagt fra at de ikke lenger vil bruke fellesopplæringen i særlig utstrekning for så få år senere erklære at de er avhengige av nettopp dette tilbudet.

Å finne en naturlig, akseptert og stabil plass i opplæringsvirksomheten innen forsikring var alltid en viktig utfordring for *Forsikringsskolens* og senere *Forsikringsakademiet*. I skolens historie kan vi identifisere to linjer i dens arbeid med å finne en slik plass. For det første har den alltid har lagt meget stor vekt på

å tilpasse kurstilbud og pedagogiske og praktiske løsninger til selskapenes ønsker. Den andre linjen er en kontinuerlig utvikling og oppgradering av tilbudet fra Forsikringsskolen tilpasset både økt utdanningsnivå blant selskapenes ansatte og det offentlige skolesystemet. Navneskiftet til Forsikringsakademiet i 1986 var et signal om at utdanningen etter hvert var utviklet til et høyere nivå.

Samarbeid med selskapene

Ønsket om å utvikle et så nært samarbeid som mulig med selskapene og deres undervisningsansvarlige og opplæringsavdelinger går som en rød tråd gjennom skolens historie. Forsikringsskolens første direktør Gunnar Leganger skrev en artikkel i Nordisk Forsikringstidsskrift i 1973⁵ at det "...allerede fra starten av var en forutsetning at Skolens virksomhet skulle være et supplerende ledd til selskapenes egne interne kursplaner." Den neste direktøren, Carl-Fredrik Kolderup, sa i 1983 til FL-avisen at "...Skolen skal være en avlastning for selskapets egen opplæringsavdeling [og] ta seg av den grunnleggende opplæring slik at de ansatte får en plattform for den videre selskapsrettede opplæring."⁶ Den tredje i rekken av direktører, Magne Førre, sluttet seg til samme syn i et innlegg i FL-avisen i 1992⁷ der han uttalte at det er utviklet "... en naturlig arbeidsdeling mellom selskapenes interne fagopplæring og den utdanning som organiseres gjennom Forsikringsakademiet." Dette finner vi også igjen i den siste handlingsplanen for Forsikringsakademiet før fusjonen med BI (for årene 2000-2002) der det heter at "Forsikringsakademiets kurs i større grad tar for seg en mer generell og prinsipiell behandling av de ulike bransjer og produkter, mens selskapene gir supplerende opplæring hvor egne løsninger fokuseres. Det gode samarbeidet med selskapenes kompetanseutviklingsavdelinger er en viktig forutsetning for en slik arbeidsdeling."⁸

I praksis ble denne målsettingen fulgt opp med utvikling av *fleksible modeller* for gjennomføringen av undervisningen. Primært ønsket selvfølgelig Forsikringsskolen/Forsikringsakademiet å være totalleverandør av kurs – dvs. levere kursmateriell, organisere undervisning og rådgivning til studentene og arrangere eksamen og sensur. Men det har alltid vært mulig for det enkelte selskap å selv organisere undervisning og rådgivning på basis av Skolens lærebøker – eventuelt supplert med eget materiell – og så sende studentene til felles eksamen. Dette gjorde det mulig for selskapene å knytte den generelle utdanningen til egne produkter samtidig som ordningen med en felles eksamen sikret at deltakerne etter fullført kurs tilfredsstilte næringens felles normer for kunnskap på det aktuelle området. For de ansatte var det viktig at den eksamenen de avla, var akseptert og anerkjent i alle selskaper.

Det har vært et ønske både fra selskapenes, de ansatte og organisasjonenes side at utdanningen skulle være like tilgjengelig for alle ansatte uansett hvor i Norge de arbeidet. I Forsikringsskolens første år var undervisningen basert både på klasseromsundervisning, internatkurs og brevkurs. For å imøtekomme ønsket om mest mulig tilgjengelig utdanning, ble det lenge arrangert klasseromsundervisning flere steder i landet. Tilbudet utenfor Oslo kunne imidlertid variere sterkt, det var avhengig av at lokale ildsjeler tok på seg arbeidet med å organisere undervisningen. Etersom fusjonene i forsikring førte til at det ble færre selskaper med hovedkontor og faglige ressurser utenfor de største byene, ble det stadig vanskeligere å organisere undervisning utenfor Oslo og de andre store byene, i første rekke Bergen og Trondheim. Løsningen ble å konsentrere innsatsen om brevkurs, og fra ca 1990 var all klasseromsundervisning utviklet til fordel for brevundervisning støttet av korte, som regel frivillige, seminarer.

Eksamensavviklingen har hele tida vært

desentralisert. Med god hjelp av regionale kontakter har Forsikringsakademiet bygget opp et nett av 17 eksamenssteder fra Kristiansand i sør til Alta i nord.

Teknologi i undervisningen – en trussel?

Ett av de sterkeste pendelutslag i retning av økt satsning på intern utdanning og mindre bruk av fellesutdanningen kom da forsikrings-selskapene for alvor begynte å se på mulighetene for å utnytte de store investeringer de hadde gjort i datateknologi på nye områder, bl.a. i undervisningssammenheng. Løsenet var såkalt *DAO* eller *Data-assistert opplæring*⁹. Tidlig på 1990-tallet startet flere selskaper opp utvikling av kurs basert på DAO, og flere av de store selskapene la ned store ressurser i dette arbeidet. Bakgrunnen var at DAO som undervisningsmetode angivelig ga større læringseffekt raskere og rimeligere enn tradisjonell undervisning. Dessuten var DAO-kursene enkle å ajourføre, og kunne baseres direkte på selskapets egne vilkår og tariffier slik at undervisningen var umiddelbart ”matnyttig” for deltakerne. Behovet for og kostnadene ved å sende de ansatte på kurs ved Forsikringsakademiet gikk ned. Enkelte selskaper så de nok for seg at på litt sikt ville så å si all opplæring skje selskapsinternt med hjelp av DAO.

For Forsikringsakademiet var det vanskelig å følge opp med utvikling av egne DAO-kurs. Selv om kursene var rimelige i drift, var utviklingen kostbar og ressurskrevende. Imidlertid ble det etter hvert tydelig at denne teknikken hadde sine klare begrensninger. I bunn og grunn dreide det seg om å lese informasjon på skjerm, og deretter svare på ”multiple choice”- spørsmål på skjerm. Dette gjorde den uegnet til det meste annet enn som støtte til mer elementære kurs og til opplæring i bruk av data. Etter hvert som denne erkjennelsen sank inn, ble det ikke til at

DAO-kursene erstattet Forsikringsakademiet kurs, men heller ble brukt som forkurs eller supplement til disse.

Revolusjonen av undervisningsmetodikken lå ikke i bruk av DAO. Men kanskje kommer den nå med de nye løsninger den siste utviklingen i informasjonsteknologien åpner for: Lærebøker og støttemateriell kan gjøres tilgjengelig for alle på Internett. Oppgaveløsning og kanskje også eksamen kan avvikles på nettet. E-post gjør kommunikasjonen mellom lærer og student raskere, mer direkte og effektiv enn ved brevundervisning og åpner for utvidet kontakt også mellom studentene. Til forskjell fra 1990-tallets DAO er disse hjelpemidlene relativt enkle og rimelige å ta i bruk. Teknologien er tilgjengelig for alle, og kursene kan fortsatt utvikles på felles basis og tas i bruk av ansatte i alle selskaper. Endelig er det virkelig mulig å gjøre utdanningen like tilgjengelig for alle – uansett bo- og arbeidssted. En viss ironi ligger det i at dette først skjer på et tidspunkt da selskapene mer enn noensinne har sentralisert sin virksomhet.

Fellesopplæringen har holdt stand

De siste 30 årene sett under ett, har fellesutdanningen tross alt, og kanskje noe overraskende, ikke bare har holdt på, men faktisk styrket sin ”markedsandel” innen opplæring i forsikringsnæringen. I 1968 fulgte ca. 12% av de ansatte i forsikring kurs eller seminarer ved Forsikringskolen – i 2001 var andelen økt til ca. 26%.

De viktigste årsakene til at fellesopplæringen har holdt stillingen, er satsningen på samarbeid med de interne skolene og tilpassing av tilbudet til selskapenes behov samtidig som den har tilbudt en felles eksamen bygget på definerte pensum og krav for å få vitnemål for bestått eksamen. Dette har gitt selskapene et mål for kunnskaper som de kjenner og kan forholde seg til.

De lange tradisjoner for frivillig samarbeid

i norsk forsikring har også vært en støtte for fellesopplæringen. Til langt opp mot vår tid har næringen vært preget av et utbredt samarbeid på en rekke felt: Næringspolitikk, informasjon, skadeforebyggelse, statistikk, poolordninger – og opplæring.

En siste viktig faktor er at det har vært billigere å bruke tilbudet om fellesutdanning, evt. supplert med egne interne opplæringstiltak, enn å bygge opp selskapsintern utdanning på alle områder. Også innen opplæring kan det oppnås stordriftsfordeler – ikke minst gjelder dette utarbeidelse av faglitteratur. BI Forsikringsakademiet utgir over 40 lærebøker som dekker de aller fleste fagområder innen forsikring. Det vil være dyrt, uhenksmessig og svært krevende å bygge opp et tilsvarende tilbud i hvert enkelt selskap.

Utviklingen av undervisningstilbudet

I et foredrag i Den norske Forsikringsforening i februar 1950 om *Fagopplæring i forsikring*¹⁰ hevdet Herluf Stenberg, som altså også tok et viktig initiativ i 1937, at det burde være et mål for Forsikringsskolen å utvikle en høyere forsikringsundervisning over 2 – 3 år basert på selvstudier, kollokvier og kurser.

Først da den toårige utdanningen til *Forsikringskandidat* ble lansert 39 år senere, ble dette målet nådd. Det vil si – fortsatt bare delvis fordi denne utdanningen var en kombinasjon av ett år utdanning i forsikringsfag og ett år i bedriftsøkonomiske fag.

Dette betyr likevel ikke at utviklingen stod stille i nesten 40 år – Forsikringskandidatstudiet var resultatet av et utviklingsarbeid i flere trinn. Første stein i byggverket ble lagt da Forsikringsskolen lanserte *Forsikringseksamen* (FE) i 1965. FE var bygget opp av ett grunnkurs, *Forsikringslære del 1*, en modul valgfrie fagkurs¹¹ og et avsluttende kurs, *Forsikringslære del 2*, med emner fra bl.a. forsikringsrett, om forsikringsseksamen

rammebetingelser og forsikringsmarkedet. I 1967 fikk de første 9 kandidatene sine vitnemål for fullført Forsikringseksamen. Modellen for Forsikringseksamen er gjennom årenes løp endret to ganger (1989 og 2000), men den har beholdt sin popularitet – fram til og med vårsemesteret 2002 har 2 767 kandidater fullført Forsikringseksamen.

I 1978 besluttet Forsikringsskolen å utvide tilbudet med en *Høyere Forsikringseksamen* (HFE). HFE ble lagt opp som en kombinasjon av bedriftsøkonomiske og forsikringsfaglige kurs. De bedriftsøkonomiske kursene ble hentet fra Norsk Korrespondanseskole (NKS) – dermed var det ikke nødvendig å utvikle nye kurs på dette området. Ressursene ble i stedet satt inn på å utvikle en forsikringsfaglig overbygning til de økonomiske kursene. Det viktigste elementet her var et beslutningsspill som ga deltakerne anledning til å prøve seg som direksjon i et forsikringselskap, legge opp en strategi for selskapet og ta beslutninger om bl.a. markedsføring, premiefastssettelse, kapitalforvaltning og reassurans. Det første kullet til Høyere forsikringseksamen ble tatt opp i 1980. Det meldte det seg 70 deltakere – en overraskelse for Forsikringsskolen som hadde kalkulert med ca 20.

Modell i tre trinn fra 1989

På 1980-tallet ble bedriftsøkonomisk utdanning stadig mer populær hos unge. Det førte til at stadig flere nyansatte i forsikringsnæringen hadde økonomisk-administrativ utdanning. De som hadde noen år bak seg i selskapene, følte at de hadde behov for en tilsvarende utdanning for å kunne konkurrere med ”de unge.” Også fagorganisasjonen presset på for å høyne nivået på forsikringsutdanningen. For å imøtekomme disse ønskene, utvidet Forsikringsakademiet forsikringsutdannelsen til et omfang tilsvarende 2-års fulltidsstudium. Fullført studium ga tittelen *Forsikringskandidat*. Den bedriftsøkonomiske delen av

studiet ble øket til et omfang tilsvarende 1 års studium – fortsatt arrangert som fjernundervisning i samarbeid med NKS.

Den nye utdanningen ble delt opp i tre avdelinger:

- *Forsikringseksamen* (1. avdeling) ga studentene en grunnleggende innføring i forsikring – med mulighet for spesialisering – og statistikk, bedriftsøkonomi, matematikk og jus.
- *Høyere forsikringseksamen* (2. avdeling) inneholdt flere kurs i bedriftsøkonomiske emner. Dette ble knyttet til forsikring ved et avsluttende kurs som etter hvert fikk navnet *Forsikringsledelse og internasjonal forsikring*. ”Forsikringsspillet” stod fortsatt sentralt her, men i tillegg ble det lagt vekt på å studere gruppeprosesser i forbindelse med arbeidet med forsikringsspillet for å gi innsyn og forståelse for samarbeidsproblematikken i et lederteam.
- *Forsikringskandidateksamen* (3. avdeling) hadde samme omfang som 1. og 2. avdeling til sammen, og bestod av de resterende kurs i bedriftsøkonomistudiet, valgfrie studiekurs¹² innen forsikring og en fritt valgt prosjektoppgave i tilknytning til disse.

Til sammen hadde de tre avdelingene et omfang tilsvarende 2 års fulltidsstudium.

Vekttall – et nytt ”samleobjekt”

På 1980-tallet var vekttall innført som et mål for omfang eller arbeidsbelastning og nivå på et studium. Et offentlig oppnevnt utvalg vurderte hvorvidt et utdanningstilbud lå på høyskolenivå, og dermed kunne gi vekttall, og hvor mange vekttall det i så fall skulle gi. Ett års fulltidsstudium ble satt til *20 vekttall*. Vekttallene gjorde at utdanning ved ulike skoler og institusjoner ble sammenliknbare, og det ble mulig å samle vekttall til en tittel fra flere skoler.

Snart kom det naturlig nok krav fra selska-

pene og de ansatte om at også utdanning fra Forsikringsakademiet måtte gi vekttall, og dermed kunne inngå i studier ved for eksempel de offentlige høyskolene eller BI. Forsikringsakademiet søkte i 1991 om å få godkjent Forsikringskandidatstudiet som 40 vekttall, altså tilsvarende 2 års fulltidsstudium. Etter en lengre saksbehandling ble resultatet at utdanningen ble godkjent som 30 vekttall eller 1 ½ års studium. I begrunnelsen for reduksjonen fra 40 til 30 vekttall ble det framhevet at ”...deler av (utdanningen) ikke går tilstrekkelig ut over elementært innføringsnivå”. Denne reduksjonen, og ikke minst begrunnelsen var et skår i gleden, men det viktigste var likevel at det ble gitt en generell aksept av at Forsikringsakademiets utdanningstilbud lå på høyskolenivå, og dermed i prinsippet var sammenliknbart med annen høyere utdanning.

Autorisasjon av forsikringsrådgivere

Selv om det gjennom årene ble lagt ned et betydelig arbeid med å utvikle, markedsføre og administrere kursene som inngikk i Forsikringseksamen, HFE og Forsikringskandidateksamen, var det en annen studieretning som ble av stor, ja, økonomisk sett faktisk større, betydning for Forsikringsakademiet. Det var utdanningen til autorisasjon som forsikringsrådgiver og senere også som skadeoppgjørskonsulent.

Initiativet til å etablere en felles godkjennings- eller autorisasjonsordning for selgere av forsikring, forsikringsrådgivere, kom fra Storebrands agentforening (”Agentrådet”) i 1974. Bakgrunnen var dels et ønske om å heve det faglige nivået hos selgerne, dels at det ble kjent at EEC arbeidet med et direktiv med kvalifikasjonskrav for forsikringsagenter og -meglere. Rett nok var Norge ikke medlem av EEC, men det var likevel sannsynlig at norske myndigheter ville følge opp et direktiv med tilsvarende bestemmelser.¹³

Da var det bedre at næringen selv innførte en ordning som den selv hadde utarbeidet og hadde kontroll med, i stedet for å risikere å bli pålagt en kanskje mindre egnet og mer kostbar ordning av myndighetene.

For at en autorisasjonsordning skal ha troverdighet overfor myndigheter og publikum, må den være organisert gjennom en selskapsnøytral fellesorganisasjon og ikke av det enkelte selskap. Også selgerne som skulle ta den nødvendige utdannelsen og bli autorisert, var selvsagt opptatt av at autorisasjonen måtte være gyldig i hele næringen og ikke bare i ett selskap. Det var derfor naturlig at Norske Forsikringsselskapers Forbund stod for utviklingen og administrasjonen av autorisasjonsordningen.

Ansvar for å utvikle og gjennomføre kursene i autorisasjonsutdanningen ble overlatt til Forsikringsskolen. Bakgrunnen for dette var først og fremst at Skolen kunne arrangere en felles eksamen – med samme oppgaver for alle og felles sensur. Dette var en viktig forutsetning for at autorisasjonsordningen skulle oppnå formålet om å definere og sikre et minste felles kompetansenivå for forsikringsrådgivere.

De første bestemmelsene om autorisasjon ble vedtatt av Norske Forsikringsselskapers Forbund i 1974, og satt i kraft fra 1976. For å bli autorisert måtte søkerne ha 3 års praksis i salg av forsikring og bestå tre eksamener ved Forsikringsskolen: Grunnkurset, *Forsikringslære del 1*, og deretter to spesialkurs innen enten livs- eller skadeforsikring – ett om private forsikringer og ett med hovedvekt på næringslivets forsikringsbehov.

I 1991 ble utdanningsplanen revidert. I forbindelse med revisjonen ble det uttalt at autorisasjonen skulle definere et *minimumsnivå* for alle selgere eller rådgivere knyttet til forsikringsnæringen. Likevel ble utdanningsplanen sterkt utvidet både når det gjelder antall emner og forsikringsfaglig fordypning, bl.a. kom det inn kurs innen markedsføring,

skadeforebyggelse og forsikringsøkonomi. Siden de første autorisasjonene ble gitt i 1977 og fram til sommeren 2002 er det gitt autorisasjon til ca 2 600 rådgivere i livsforsikring og ca 2 550 i skadeforsikring.

Autorisasjon av skadebehandlere

I 1988 innførte Gjensidige en intern autorisasjonsordning for sine skadebehandlere. Samme år tok Forsikringsakademiet initiativ til et møte med skadesjefene i forsikringsselskapene for å drøfte behovet for en felles utdanningsmodell og et felles utdanningsnivå for skadeoppgjørsmedarbeidere. Dette møtet nedsatte et utvalg med representanter fra alle de store skadeforsikringsselskapene som skulle utarbeide forslag til en felles rammeplan for utdanning av skadebehandlere i forsikring, og vurdere en felles autorisasjonsordning.

Utvalget kom samme høst med forslag til opprettelse av en autorisasjonsordning innenfor to områder, motorvogn- og brann/kombinert forsikring, basert på en kombinasjon av praktisk arbeid og gjennomgått grunnopplæring på samme måte som for forsikringsrådgivere. Det utarbeidet også forslag til en utdanningsplan bygget opp av en fellesdel med *Forsikringslære del 1* og kurs i skadebehandling, jus, kundebehandling og skadeforebyggende arbeid. På dette grunnlaget ble den bransjerettede utdanningen organisert i tre kurs: Ordinært fagkurs pluss to spesialkurs i skadeoppgjør i henholdsvis motorvogn og brann/kombinert forsikring. Utvalget fant at det var mest hensiktsmessig at Forsikringsakademiet tok det faglige ansvar for samtlige kurs, ga dem et definert innhold og gjennomførte en felles eksamen.

Norges Forsikringsforbund¹⁴ sluttet seg til innstillingen fra utvalget og vedtok høsten 1989 at det skulle innføres en autorisasjonsordning etter retningslinjene i innstillingen. Ordningen ble satt i kraft 1.6.1991. Mens mange europeiske land på dette tidspunkt

hadde autorisasjonsordninger eller tilsvarende for forsikringsrådgivere, var Norge trolig først ute med en ordning for skadebehandlere.

Ordningen ble utvidet til å omfatte skadebehandlere i reiseforsikring fra 1994 og i personskadeoppgjør fra 1996. Inntil oktober 2002 var det gitt 880 autorisasjoner.¹⁵

Begge autorisasjonsordninger styres av utvalg med representanter for selskapene og fagorganisasjonen oppnevnt av Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH) som også utsteder autorisasjonsbevis.

Årsstudiet i forsikring

Mot midten av 1990-tallet hadde Forsikringsakademiet et bredt tilbud av kurs og utdanningsmodeller. I tillegg til de direkte yrkesrettede autorisasjonsutdanningene kunne FAK tilby den mer generelle utdanningen fram mot Forsikringseksamen, Høyere Forsikringseksamen og Forsikringskandidat-eksamen. Det var likevel fortsatt behov for å utvikle tilbudet videre. Forsikringsakademiet var ikke fornøyd med at Forsikringskandidatstudiet bare delvis var godkjent, og ønsket å finne fram til en modell som kunne gi full vektallsuttelling. Både selskapenes og de ansatte etterspurte i økende grad formelt godkjent forsikringsutdanning.

For å møte denne etterspørselen startet Forsikringsakademiet utvikling av et nytt studium i forsikring i 1996. Siktemålet var et årsstudium (20 vektall) satt sammen av forsikringsfaglige kurs forankret ved en høyskole eller et universitet slik at det kunne kombineres med annen utdanning til en grad innen økonomi/administrasjon eller liknende. Siden det sannsynligvis var lettere å oppnå godkjenning av et slikt studium om en høyskole eller et universitet søkte i stedet for Forsikringsakademiet selv, ble det tatt kontakt med Universitet i Oslo, Norges Handelshøyskole, Handelshøyskolen BI og Høyskolen i Oslo (HiO) med sikte på å etablere et

samarbeid om utvikling og gjennomføring av det nye studiet.

Etter første sonderingsrunde var det klart at bare BI og HiO var aktuelle kandidater. Begge skoler var interessert i en avtale, og la fram skisser til innarbeidelse av Årsstudiet i forsikring i sine utdanningsplaner. BI antydte også et bredere samarbeid slik at flere av studiene ved Forsikringsakademiet, for eksempel autorisasjonseksamen, kunne bygges inn i en ny kombinert studiemodell innen forsikring og finans.

Forsikringsakademiets styre la vekt på at faglig godkjenning av forsikringsutdanningen var viktig, og at "...et samarbeid med Høyskolen i Oslo synes å kunne gi en hurtigere avklaring enn et samarbeid med BI, ikke bare for Årsstudiet, men også når det gjelder innpassing av andre av Forsikringsakademiets utdanningstilbud (for eksempel autorisasjonseksamen) i toårig økonomisk/administrativ utdanning."¹⁶ I tråd med dette ble det inngått en samarbeidsavtale med HiO om Årsstudiet. HiO søkte om å få studiet godkjent, og dette ble innvilget etter noe tid.

I denne runden ble BI ikke valgt som samarbeidspartner. Årsaken var i første rekke signaler om at en offentlig godkjenning av studiet ville oppnås raskere og enklere ved et samarbeid med en offentlig høyskole. Dette ble ikke bestridt fra BIs side. I tillegg spilte det nok en rolle at krefter både i styret og i Forsikringsakademiets administrasjon av mer "ideologiske årsaker" ønsket samarbeid med en offentlig framfor en privat høyskole.

De første åtte studentene ble tatt opp på Årsstudiet i forsikring høsten 1998. Studiet ble til sist satt sammen av kursene: Forsikringsrett, Risk Management, Forsikringsøkonomi, Underwriting, Forsikring og samfunn (om rammebetingelser og forholdet til myndighetene) og Forsikringsledelse. Ingen har ennå fullført studiet – de første to – tre kandidatene blir trolig ferdige våren 2003.

Årsstudiet i forsikring har ikke trukket til

seg mange studenter. Samarbeidet med Høyskolen i Oslo fikk likevel to positive effekter. De enkelte kurs som inngikk i Årsstudiet, fikk offentlig godkjenning som likeverdig annen høyskoleutdanning. Dermed ble det åpnet for at HiOs ordinære studenter kunne velge forsikringsfag som fordypning i det toårige økonomistudiet ved skolen. Dette ble meget populært, og har tilført forsikringsnæringen flere dyktige medarbeidere med en grunnleggende kompetanse i forsikring som en del av sin økonomutdanning.

1998 – 2001: Veien til Handelshøyskolen BI

Trass i suksessen med forsikringsfag som del av økonomistudiet ved Høyskolen i Oslo, ble det etter hvert klart at samarbeidet med HiO ikke tilfredstilte forsikringsnæringens ønske om anerkjennelse av forsikringsutdanningen. Forsikringsakademiet måtte gjøre nye veivalg.

1998: Første forhandlingsrunde med BI

Et resultat av bransjeglieningen bank – forsikring som skjøt fart utover på 1990-tallet, var at salg av forsikring i første rekke til private etter hvert ble flyttet til bankene. Enten ved at forsikringsrådgivere fikk sin arbeidsplass i bankfilialer eller ved at salget ble overlatt til bankfunksjonærer som skulle ta seg av dette ved siden av andre arbeidsoppgaver. Særlig denne siste løsningen utløste et opplæringsbehov som bankene ønsket at BI Senter for finansutdanning (tidl. Bankakademiet) skulle ta seg av. BI valgte da å søke samarbeid med Forsikringsakademiet om denne opplæringen i stedet for selv å ta fatt på utvikling av kurs i forsikring fra grunnen av.

I desember 1997 ble det nedsatt et ”Samarbeidsutvalg” med representanter for BI og Forsikringsakademiet for ”... å utvikle nye

programmer innen forsikring som kan knyttes til BIs tilbud innen bank og finans.” Utvalget ble sammensatt på høyt nivå: Fra BI møtte direktør for høyskolene Jens Petter Tøndel og studiesjef ved BI Senter for finansutdanning (BI SF) Eldrid Stranden, og fra Forsikringsakademiet styreformann Søren Ødegården og direktør Magne Førre. Det var neppe nødvendig med et utvalg på så høyt nivå for ”bare” for å utvikle et nytt kurs i forsikring, men et nytt kurs var bare et delmål for utvalgets arbeid. Hovedmålsettingen var å ”...legge forholdene til rette for et samarbeid mellom BI og FAK, [...] utarbeide rammer for et samarbeid [...] samt foreslå omfang, innhold og fremdrift i arbeidet.”¹⁷

Selv om det også ble arbeidet med å utvikle et forsikringskurs for bankfunksjonærer, la utvalget hovedvekten på å legge grunnlaget for et omfattende samarbeid. Allerede til første møte hadde begge parter utarbeidet notater der de listet opp aktuelle samarbeidsområder, og hvilke bidrag de kunne gi til et eventuelt samarbeid. Forsikringsakademiet mente det var naturlig å samarbeide om fagutvikling, seminarer om tema av felles interesse for målgruppene og gjensidig godkjenning av eksamener. Til et slikt samarbeid brakte Forsikringsakademiet til torgs først og fremst en etablert og bred kontakt med forsikringsnæringen. Fra BIs side ble det pekt på at bransjeglieningen bank – forsikring nærmest tvang fram et samarbeid mellom BI og Forsikringsakademiet. Verken BI eller FAK kunne lenger konsentrere seg om *kun* henholdsvis bank eller forsikring. En konsekvens av dette var at de to institusjonene nå måtte velge mellom konkurranse eller samarbeid – BI mente samarbeid ville tjene begge parter. BIs bidrag til samarbeidet ville i første rekke være produktutvikling, distribusjon, markedsføring og – ikke minst – faglig, akademisk tyngde med en stor stab av fulltids vitenskapelige medarbeidere og stort nettverk av vel kvalifiserte høyskoleforelesere.

På bakgrunn av dette satte utvalget opp en framdriftsplan på to nivåer: Dels å fortsette utarbeidelsen av et forsikringskurs for bankansatte – dels å drøfte og foreslå andre samarbeidsområder. Konkret tok utvalget først fatt på en diskusjon av utviklingen i markedene for undervisning i bank- og forsikringsfag i årene framover. Dette ble utvidet til en diskusjon av hvordan denne utviklingen ville bli påvirket av samarbeid eller konkurranse mellom de to skolene. Derne­st identifiserte utvalget markedssegmenter der de var inne på hverandres markeder, og fant at "...disse markedene ikke er så store at det er økonomisk grunnlag for mange aktører." Diskusjonen munnet ut i at utvalget besluttet å vurdere utviklingen i markedene ut fra tre alternativer: *Med* samarbeid mellom BI og Forsikringsakademiet, *uten* samarbeid og *ved en fusjon* mellom de to skolene.¹⁸ I de videre samtaler stod fusjonsalternativet sentralt.

Hvorfor gikk diskusjonen så vidt raskt i retning av fusjon? Uten å beskyldre noen av partene for å ha hatt fusjon som mål helt fra starten av, må det kunne hevdes at utvalgets valg av diskusjonstemaer naturlig bygget opp mot at et slikt alternativ ble lansert og oppfattet som interessant. Et annet viktig forhold var at partene nok hadde en felles erkjennelse av at de arbeidet i et minkende marked. I forsikrings- og finansnæringen var det stadig nye runder med kostnadskutt, rasjonalisering og nedbemanning. Det ble rekruttert få nye medarbeidere, og det reduserte behovet for opplæring. Kostnadskuttene rammet alle deler av selskapenes virksomhet – opplæring var ikke unntatt. Endelig var det spesielt for Forsikringsakademiet viktig at den største fagforeningen for forsikringsansatte, FL¹⁹, ga uttrykk for at den ønsket et nært samarbeid mellom BI og Forsikringsakademiet.

Samarbeidsutvalget avviste raskt alternativet "ikke samarbeid" som "...ugunstig for utviklingen av forsikringsutdanningen og [...] ikke en ønsket løsning for noen av parte-

ne."²⁰ Diskusjonen dreide seg deretter om hvor omfattende samarbeidet skulle være og målsettingen med det. Dette avdekket snart uenighet mellom partene på to viktige punkter: For det første om en samarbeidsavtale skulle inneholde en forpliktelse til fusjon ved avtalens utløp. BI ønsket dette, mens Forsikringsakademiet ønsket "...å gi rom for at samarbeidet helt opphører etter utløpet av perioden."²¹ Derne­st hvor lang samarbeidsperioden skulle være – BI mente ett år, Forsikringsakademiet 5 år. Forsikringsakademietets forbehold stod sterkt. I en orientering til styret 28.5.1998 om møtene i utvalget, ble det opplyst at "...drøftingene tar sikte på en avtale om et forpliktende samarbeid i en nærmere angitt periode [men] full integrering anses foreløpig (kursivert her) ikke aktuelt."²² Styret tok dette til etterretning, men inntok allerede på neste styremøte 24.6.1998 en mer offensiv holdning. Det støttet nå opp om at "...drøftingene tar sikte på en avtale om forpliktende samarbeid som fører fram mot en fusjon dersom erfaringene med samarbeidet er gode", og mente at "...samarbeidsperioden bør være kortere enn de fra vår side foreslåtte fem år."²³ Årsaken til at styrets holdning nå ble klarere uttrykt, var at det mellom de to styremøtene hadde vært årsmøte i Stiftelsen Forsikringsakademiet der det ble det valgt nye medlemmer til styret – bl.a. ble Gjensidige igjen representert i styret og FL utpekte nye representanter.

Med denne sterke anbefalingen og med et arbeid som var kommet så langt at et konkret forslag til samarbeidsavtale fram mot fusjon var utarbeidet, den ble lagt på bordet i et møte i slutten av juni, er det overraskende at Samarbeidsutvalget allerede på første møte over sommeren konkluderte med at fusjon ikke lenger var aktuelt. Samarbeidet mellom FAK og BI skulle riktignok fortsette, men begrenset til konkrete og avgrensede prosjekter. Bakgrunnen for dette "sammenbruddet" i forhandlingene var i første rekke at det ikke

var bevegelse i partenes synspunkt på de to viktige spørsmålene om hvor lang samarbeidsperioden forut for en eventuell fusjon skulle være, og om perioden uansett skulle føre fram til fusjon eller om det også skulle være mulig for partene å gå hver til sitt. I et intervju med fagforeningens blad *Din Forsikring*²⁴ bekreftet Jens Petter Tøndel at dette var hovedårsaken til bruddet. Han uttrykte i intervjuet "liten forståelse" for FAKs motvilje mot sammenslåing og mente at FAKs strategi var "kortsiktig". BI ville nå utvikle egne forsikringskurs, men Tøndel var "...i tvil om markedet er stort nok for to aktører", og antok at en fusjon "...i fremtiden vil tvinge seg frem." I alle tilfelle var BI "...åpne for samtaler så fort FAK finner det fornuftig."²⁵

Magne Førre pekte i sin kommentar til *Din Forsikring* også på ulik "...oppfatning om tempo i utviklingsprosessen" som viktigste årsak til at forhandlingene ikke førte fram til en avtale. Førre viste videre til at en fusjon kunne gitt BI monopol på forsikringsutdannelsen, og dette kunne igjen være uheldig for næringen med tanke på styringen av utdanningen. "Gir vi en høyskole monopol på forsikringsutdanningen, kan følgen bli at fagplanene blir styrt av selve institusjonen og ikke av næringen," hevdet han, "ved å opprettholde FAK får næringen bedre kontroll over forsikringsfaget."²⁶

1999 – et vanskelig år

Det neste året, 1999, ble et tungt år for Forsikringsakademiet. Antallet deltakere på kurs sank dramatisk, fra 3 596 i 1998 til 2 872, dvs. med ca 20%. Kursinntektene sank riktignok ikke mer snau 10% på grunn av prisjustering på en del kurs, men året ga likevel et underskudd på over NOK 1 million som ble dekket ved å trekke på egenkapitalen.

En analyse av kursdeltakelsen 1999 viste at nedgangen i antall deltakere særlig rammet fagkursene i personforsikring og Forsikrings-

lære del 1 (FL 1). Nedgangen på personforsikringskursene kunne dels forklares ved en forandring i livsforsikringsselskapenes produktspekter fra risikoprodukter til spareprodukter – og da gjerne med et tilbud som omfattet mer enn kun rene forsikringsprodukter. I tillegg var det nettopp på dette markedet konkurransen fra BI satte inn – BIs første forsikringskurs, "Forsikring 1", var særlig rettet mot personforsikring og fikk mange deltakere, over 200 i de første semestrene. Nedgangen på FL 1 var spesielt betenkelig ettersom dette kurset er inngangen til utdanning ved Forsikringsakademiet, og et grunnlag for rekruttering til de øvrige kursene.

For å tilpasse kursprisene til et forventet lavere antall deltakere og samtidig dekke opp for kostnadsøkninger, ble det gjennomført en prisøkning på fra ca 5 – 14% avhengig av kurs fra 1.1.2000. Dette ga drift i balanse i 2000, men siden alle signaler fra selskapene gikk ut på at antallet deltakere neppe ville øke de nærmeste årene, ga dette knapt mer enn et pusterom. Det måtte brukes til en ny gjennomtenkning av strategi og mål.

Moderniserte studiemodeller

Ett av de første tiltak som ble satt i verk for å møte den nye situasjonen, var en gjennomgang av først Forsikringseksamen og senere Høyere Forsikringseksamen for å tilpasse disse studiemodellene bedre til selskapenes ønsker og behov. Bakgrunnen var bl.a. at stadig flere unge nyansatte i forsikring hadde minst 1-årig økonomisk utdanning utover videregående skole. For dem var bare de forsikringsfaglige deler av studiene ved Forsikringsakademiet interessante – de bedriftsøkonomiske kursene hadde de fra før. Dette førte til synkende interesse både for Forsikringseksamen og HFE. I 1999 var antallet kandidater som fullførte disse eksamenene, nede i henholdsvis 16 og 6 mot 33 og 31 så sent som i 1995. Som vi har sett, klarte FAK

ikke å fange opp velutdannede forsikringsansatte til Årsstudiet.

Arbeidet med å revidere Forsikringseksamen og HFE ble gjennomført av utvalg med representanter fra selskapene og fagforeningene. De nye modellene ble innført i 2000. De bedriftsøkonomiske fagene ble nå igjen skjøvet ut av utdanningsmodellene til fordel for en styrking av de forsikringsfaglige kurs og – til Forsikringseksamen – også av juridiske kurs. Begge eksamener ble på 10 vekttall – tilsvarende ½ års fulltidsstudium.

Forsikringseksamen fikk 4 vekttall jus og 6 vekttall forsikringsfag. Bare ett av de forsikringsfaglige vekttallene var knyttet til et obligatorisk kurs – dermed var det gode muligheter for faglig spesialisering innenfor rammen av Forsikringseksamen. I Høyere Forsikringseksamen var alle 10 vekttall forsikringsfaglige. Ett kurs, Forsikringsledelse og internasjonal forsikring (se ovenfor) ble beholdt fra den gamle HFE og gjort obligatorisk i den nye modellen, mens studentene kunne velge de 6 øvrige vekttallene blant kursene som inngikk i årsstudiet eller kurs i sjøforsikring.

Den nye Forsikringseksamen ble raskt populær, og allerede første år fullførte 22 kandidater utdanningen – i 2001 var antallet økt til 36. Ny HFE fikk derimot en tregere start, men det var god oppslutning om delkursene i HFE i 2001.

Strategidebatt og ny kontakt med BI

En gjennomgripende strategidebatt kom i gang tidlig i 2000. Til første runde i denne debatten ble det lagt fram en resultatframskrivning for årene 2001–2005 som viste at Forsikringsakademiet økonomiske situasjon raskt kunne bli vanskelig. Et pessimistisk, men ikke urealistisk, scenario med en nedgang i kursinntektene på 5% pr år og en årlig økning på 2% i administrative utgifter, viste at Forsikringsakademiet egenkapital ville være oppbrukt ved utgangen av 2003. I motsetning til

hva man kanskje tidligere hadde antatt, var Forsikringsakademiet sårbart også for mindre endringer i deltakerantall og kostnader. Disse tallene sammen med en fortsatt nedgang i antall deltakere på 5% fra 1999–2000 og signalene fra selskapene om at antallet deltakere neppe ville øke med det første, gjorde at strategidebatten fort ble fokusert på det sentrale spørsmålet om Forsikringsakademiet kunne bestå som selvstendig organisasjon.

Selv om det så sent som i referat fra styremøte 1. februar 2000 het at "...integrasjon i en annen institusjon (for eksempel BI eller HiO), [...] kan være et aktuelt alternativ, uten at det er aktuelt å ta opp dette spørsmålet på nåværende tidspunkt"²⁷, kom nettopp dette spørsmålet til å stå sentralt allerede våren samme år. Til siste styremøte før ferien hadde FAKs administrasjon utarbeidet en analyse av fordeler og ulemper ved flere ulike løsninger for fortsatt drift, men ganske snart var det klart at det bare var to aktuelle alternativ: Fortsatt selvstendig drift eller fusjon med BI. Styret vedtok å foreta en uformell rundspørring i selskapene, både de som var representert i selskapene og andre, om hvilket alternativ de foretrakk. Dette skulle så legges fram på styremøte 9. oktober 2000 som dermed ble avgjørende for den videre utvikling.

Til dette møtet hadde administrasjonen utarbeidet et fylldig notat om utviklingen i Forsikringsakademiet viktige markeder og hvilke tiltak som var nødvendige dersom FAK skulle fortsette på egen hånd. Konklusjonen var at FAK var i stand til å gjennomføre de nødvendige tiltak og omstillinger for å møte konkurransen fra BI og fortsette som selvstendig institusjon. I den uformelle rundspørringen i selskapene forut for møtet var det bare ett av de mindre livselskapene som helt klart var negativt til fusjon. Interessant nok signaliserte flere selskaper at det var av mindre interesse hvilken skole som organiserte undervisningstilbudet, bare det fantes.

Dog, pekte noen på, det var en klart høyere status knyttet til studier ved BI enn ved Forsikringsakademiet. Noen selskaper så gjerne at det ble konkurranse mellom flere skoler om å tilby forsikringsundervisning. De største selskapene var imidlertid klarere på at de ønsket en fusjon med BI. De viktigste argumentene var full vekttallsuttelling for utdanningen og muligheter til å kombinere studier fra FAK med andre studier ved BI. Dette var svært viktig for å kunne rekruttere godt utdannede medarbeidere og motivere dem til videre studier til nytte for selskapet. Videre ble det lagt vekt på kvalitetssikring av tilbudene gjennom kontakt med fagmiljøer i BI, og – ikke minst – den høyere status forsikringsutdanningen ville få om den ble knyttet til BI. Et siste moment var at flere selskaper signaliserte at de ønsket å bygge opp internopplæringen igjen. I denne konkurransen ville FAK stå sterkere som en del av BI med full vekttallsuttelling, styrket faglig nivå og høyere status i markedet.

Også forsikringsnæringens organisasjoner støttet fusjon med BI. Finansnæringens Hovedorganisasjon hadde allerede på et tidligere tidspunkt uttalt at det var naturlig at bank- og forsikringsutdanningen ble samlet i BI. Fagforeningene ønsket at også at utdanningen skulle legges til BI. Forsikringsmedarbeiderne i de blandede bank-/forsikringskonsernene mente at medarbeiderne i bank hadde et bedre utdanningstilbud og stod sterkere i konkurransen etter at Bankakademiet ble en del av BI.

Konklusjonen på denne runden var at det fortsatt var behov for felles forsikringsutdanning, og at FAK trolig kunne arbeide videre som selvstendig institusjon. Men likevel – det var nødvendig å undersøke hvilke synergier som kunne oppnås i samarbeid med BI, ikke minst var BIs profil attraktiv. Til slutte vedtok styret at "...Forsikrings-/finansnæringen synes best tjent med at Forsikringsakademiet blir en del av Handelshøyskolen

BI under forutsetning av en kvalitativ god nok forsikringsutdanning som kan kobles opp mot selskapenes internopplæring." Administrasjonen og styreformann fikk fullmakt til å "...etablere kontakt med BI i denne hensikt [fusjon] samt å forhandle frem en akseptabel avtale."²⁸

Nye fusjonsforhandlinger

Dermed var loddet kastet – det skulle føres nye forhandlinger med BI, og denne gang med ikke bare samarbeid, men fusjon som mål. Allerede ved første kontakt med BI, et møte mellom Forsikringsakademiets styreformann og BIs rektor, ble det trukket opp en del prinsipper for fusjon. De viktigste var at FAK skulle opprettholdes som egen enhet innen BI som faginstans for forsikring og med ansvar for forsikringsmoduler i fagprogram som tilbys av BI. Eksisterende kurs, seminarer og autorisasjonsordningene skulle føres videre sammen med mulighetene for selskapsinterne løsninger. Endelig skulle FAKs kapital brukes til forskning og utvikling innenfor forsikringsområdet.

Dette var grunnlaget for forhandlingene, og det gjorde arbeidet for forhandlingsutvalget lettere enn i 1998. Også denne gang var BI representert av direktør Tøndel og studiesjef Stranden, og fra FAK deltok adm. direktør Magne Førre og ass. direktør Kai Myrstad. Utvalget nådde fram til et avtaleutkast i mars 2001, og foreslo fusjon fra 1.1.2002. Momentene ovenfor var nedfelt i denne avtalen som hovedprinsipper: Forsikringsakademiet ble en egen forretningsenhet innenfor Handelshøyskolen BI med betegnelsen BI Forsikringsakademiet. I tillegg til punktene som er nevnt over, ble det fastslått at Forsikringsakademiets eksisterende kurs skulle integreres i BIs gradsgivende programmer, for eksempel diplomøkonomutdanningen. Videre ble det fastslått at Forsikringsakademiets fagutvalg skulle fortsette sin virksomhet som "...en viktig og

nødvendig kanal inn mot forsikringsselskapenes fagmiljøer” og at vektfullgivende kurs/programmer forankres i BIs vitenskapelige stab.²⁹

Fortsettelsen av arbeidet i fagutvalgene var svært viktig for Forsikringsakademiet. Helt fra Forsikringskolen startet opp sin virksomhet, har utarbeidelse, gjennomføring og vedlikehold av kursene vært forankret i fagutvalget for det enkelte kurs. I de første årene satt ofte lederne i selskapene selv i fagutvalgene, men senere er det blitt vanlig at fagfolkene på det enkelte område – praktikerne som vet hvor skoen trykker – er med. Fagutvalgene har gitt Forsikringsakademiet sikkerhet for at kurs og lærebøker dekker de områdene som er viktige og relevante for kursdeltakerne, og har samtidig sikret FAK kontakter i selskapene.

Styret anbefalte forslaget til avtale i møte 8. mars 2001, og årsmøtet i Stiftelsen Forsikringsakademiet godkjente avtalen enstemmig og uten kommentarer 29. mai 2001.

Fusjonen ble gjennomført 1.1.2002. Høsten 2002 flyttet BI Forsikringsakademiet til BIs lokaler i Sandvika vest for Oslo, og er der lokalisert sammen med Senter for finansutdanning, Senter for nettstudier og Shippingakademiet.

Ingen nekrolog...

Selv om denne artikkelen slutter med at Forsikringsakademiet etter 51 år opphørte som en selvstendig institusjon, er den ikke ment som noen nekrolog. Tvert om fortsetter, som vi har sett, virksomheten innenfor rammen av Handelshøyskolen BI. Fusjonen med BI kan sees som enda et ledd i arbeidet med å utvikle forsikringsutdanningen og knytte den til utdanningssystemet ellers. Riktignok ble det ikke noen ”forsikringslinjer” ved *handels-skolene*, som noen ivret for da Den norske Forsikringsforening trakk opp visjonene for utdanningsvirksomheten i 1939, men Forsik-

ringseksamen og Høyere Forsikringseksamen kan nå gå inn som spesialisering bl.a. i den treårige utdanningen til Diplomøkonom i økonomi og administrasjon ved *Handelshøyskolen BI* – en vel ansett utdanning innen norsk næringsliv.

Ingenting tyder på at behovet for en felles utdanningsinstitusjon i forsikringsfag skal dø ut, for eksempel er det nylig etablert en ny autorisasjonsordning for forsikringsmeglere der kursene hentes fra BI Forsikringsakademiet. Forsikringsakademiets plass i BI åpner nye muligheter for faglig utvikling og integrering av forsikringsfag i høyskoleutdanning innen finans, økonomi, administrasjon og markedsføring.

Forsikring må som næring ha både generelt og faglig godt skolerte medarbeidere. Denne erkjennelsen er like levende i dag som da DnF arrangerte de første foredragskursene i 1921, og da Forsikringskolen startet opp i 1950. Men som vi har sett, har organiseringen av og rammene for utdanningen, i likhet med næringen selv, vært – og vil fortsatt stadig være – i stadig forandring og utvikling.

Noter

- ¹ Opplysningene er hentet fra Handelshøyskolen BIs hjemmeside.
- ² Brage ble senere fusjonert med Fram, og senere med det nåværende Storebrand livsforsikring.
- ³ Styrevedtak 22.11.1939
- ⁴ Det ble samtidig omdøpt til Norges Forsikringsforbund, men tok det gamle navnet tilbake umiddelbart etter frigjøringen i 1945.
- ⁵ Nordisk Forsikringstidsskrift nr. 1/1973, s. 57.
- ⁶ FL-avisen var organ for fagforeningen Forsikringsfunksjonærenes Landsforbund (FL).
- ⁷ FL-avisen nr. 5/1992.
- ⁸ Årsrapport 1999, s. 20.
- ⁹ Også kjent som CBT = Computer Based Training.
- ¹⁰ Gjengitt i Nordisk Forsikringstidende nr. 2/1950.
- ¹¹ Studentene kunne her velge mellom kursene: Livs- og pensjonsforsikring, Motorvognforsikring, Re-assurans og Livsforsikringsmatematikk.

- ¹² Dette var kurs som skulle gi en faglig fordypning utover ordinære fagkurs. Fra starten ble disse studiekursene tilbudt: Forsikringsrett, Erstatningsrett, Reassurans, Business English og henholdsvis Rederi-, Transport- og Energiforsikring.
- ¹³ Direktivet er ennå ikke kommet, selv om det har vært bebudet ferdig mer enn en gang i årenes løp.
- ¹⁴ Norske Forsikringsselskapers Forbund skiftet navn til Norges Forsikringsforbund i 1980. I 2000 fusjonerte Norges Forsikringsforbund med Den norske Bankforening til Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH).
- ¹⁵ Av disse 298 i brann/kombinert forsikring, 447 i motorvognforsikring, 25 i reiseforsikring og 110 i personskadeoppgjør.
- ¹⁶ Referat fra styremøte 11.3. 1997.
- ¹⁷ Mandat for Samarbeidsutvalg mellom Handelshøyskolen BI og Forsikringsakademiet, 10.12.1997.
- ¹⁸ Referat fra møte i samarbeidsutvalget 26. mars 1998.
- ¹⁹ Forsikringsfunksjonærenes Landsforbund. FL fusjonerte i 2000 med organisasjonen for bankfunksjonærer og assurandørforbundet til det nye stororganisasjonen Finansforbundet.
- ²⁰ Referat fra møte 5.5.1998.
- ²¹ Referat fra møte 5.6.1998.
- ²² Referat fra styremøte 28.5.1998.
- ²³ Referat fra styremøte 24.6.1998.
- ²⁴ En fortsettelse av FL-avisen, se ovenfor.
- ²⁵ Din Forsikring nr. 7/1998, s. 5f.
- ²⁶ Samme sted s. 8.
- ²⁷ Referat fra styremøte 1.2.2000.
- ²⁸ Referat fra styremøte 9.10.2000.
- ²⁹ Fusjonsavtalen pkt. 6.
-